# ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Соболя Євгена Юрійовича на дисертацію Шапаренка Олександра Сергійовича «Адміністративно-правовий статус помічника судді», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

**Актуальність теми дисертаційного дослідження.** Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами визначено, що права і свободи людини та громадянина є найвищою соціальною цінністю, а держава забезпечує належне функціонування судової влади як одного з ключових механізмів їх захисту. Водночас ефективне здійснення правосуддя неможливе без належного організаційного забезпечення судового процесу, важливим елементом якого є діяльність помічника судді.

Сучасний стан функціонування судової системи України, постійне реформування судоустрою, зростання навантаження на суддів, цифровізація судочинства, а також необхідність забезпечення оперативності та ефективності здійснення правосуддя зумовлюють потребу комплексного дослідження адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу. Водночас недостатня систематизація нормативно-правового регулювання діяльності помічника судді, наявність окремих прогалин у визначенні його повноважень та механізмів взаємодії з іншими працівниками апарату суду негативно впливають на ефективність функціонування системи організаційного забезпечення судового процесу.

Деякі аспекти окресленої проблематики досліджували такі вітчизняні науковці у галузі адміністративного права, судоустрою та державної служби, як В. Авер'янов, Ю. Битяк, О. Бандурка, І. Голосніченко, О. Кузьменко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, Р. Мельник, О. Миколенко, Н. Нижник, О. Оболенський, І. Пастух, С. Стеценко, Ю. Тихомиров та інші.

Водночас, належно оцінюючи науковий внесок указаних учених у дослідження питань функціонування інституту патронатної служби, організації діяльності суду та адміністративно-правового статусу працівників апарату суду, слід зазначити, що сучасні процеси реформування судової системи України, цифровізація судочинства, необхідність забезпечення ефективної взаємодії суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу, а також потреба вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності помічника судді зумовлюють необхідність подальшого наукового опрацювання відповідних аспектів у межах науки адміністративного права.

Метою дисертаційного дослідження є формування комплексного теоретико-правового підходу до визначення адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання його діяльності. Поставлена мета зумовила потребу в розв'язанні таких завдань: визначити поняття та сутність інституту патронатної служби; окреслити місце помічника судді в системі суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу; сформулювати поняття та з'ясувати структуру

адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу; проаналізувати правові засади та принципи діяльності помічника судді; розкрити зміст повноважень помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу; дослідити систему юридичних гарантій діяльності помічника судді; визначити види та підстави юридичної відповідальності помічника судді; проаналізувати форми взаємодії помічника судді з іншими суб'єктами організаційного забезпечення судового процесу та суддею; окреслити напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.** Висловлені дисертантом наукові висновки, положення та рекомендації, що логічно відображені у висновках до розділів і загальному висновку дисертаційного дослідження, є повними та достатньо науково обґрунтованими для такого виду робіт. О.С. Шапаренко досягнув поставленої мети завдяки логічно побудованим підходам до поетапного розв'язання визначених завдань, що дозволило комплексно підійти до формулювання висновків і рекомендацій за результатами дисертаційного дослідження.

– У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення й висновки, запропоновані особисто здобувачем. Зокрема, уперше обґрунтовано комплексний підхід до визначення адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу як особливого правового явища, що поєднує елементи державної та патронатної служби; запропоновано підхід до систематизації повноважень помічника судді шляхом їх поділу на організаційні, інформаційно-аналітичні та внутрішньо-координаційні; доведено необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності помічника судді шляхом більш чіткого визначення його прав, обов'язків, гарантій діяльності та механізмів взаємодії з іншими працівниками апарату суду; сформульовано пропозиції щодо вдосконалення організаційного забезпечення судового процесу в частині підвищення ефективності взаємодії між суддею, помічником судді, секретарем судового засідання та іншими суб'єктами забезпечення діяльності суду.

У межах реалізації поставлених завдань використано різноманітні методи, а саме: філософські та загальнонаукові методи, зокрема діалектичний, який уможливив дослідження адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу шляхом використання праць учених із різних галузей права (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); історико-правовий метод застосовано під час дослідження генези становлення та розвитку інституту патронатної служби й інституту помічника судді (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2); логічний метод – у контексті послідовного дослідження всіх елементів адміністративно-правового статусу помічника судді; логіко-семантичний метод – з метою поглиблення понятійно-категоріального апарату дослідження (використано в усіх підрозділах); а також

спеціально-юридичні методи дослідження правової дійсності: порівняльно-правовий – під час аналізу правового статусу помічника судді та інших суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу, а також окремих аспектів зарубіжного досвіду (підрозділи 3.1, 3.2); формально-юридичний метод – під час аналізу нормативно-правового регулювання діяльності помічника судді та дослідження його адміністративно-правового статусу як самостійного правового явища (підрозділи 1.3, 2.1, 3.1) та інші методи.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації слугували праці фахівців у галузі загальної теорії держави і права, адміністративного права, судоустрою, державної служби та інших галузевих юридичних наук.

**Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження,** на мою думку сформульовані відповідно до вимог МОН України. **Об'єкт дослідження –** суспільні відносини, що виникають у процесі організаційного забезпечення судового процесу. **Предмет дослідження –** адміністративно-правовий статус помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу.

**Достовірність і новизна наукових положень та рекомендацій, викладені в дисертаційному дослідженні** О.С. Шапаренка, не викликає заперечень, оскільки дисертант використав значний масив наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, а також вдало поєднав здобутки юридичної науки та практики, що знайшло своє відображення у положеннях дисертаційного дослідження. Положення, сформульовані дисертантом, є актуальними та своєчасними, чітко розкривають проблематику окресленого об'єкта й предмета дослідження та можуть бути використані під час подальших наукових розробок у сфері адміністративного права, судоустрою та організаційного забезпечення судового процесу.

Використання нормативно-правових актів, практики функціонування судової системи та аналізу особливостей діяльності помічника судді дозволило автору аргументовано обґрунтувати власну позицію та критично оцінити окремі наукові підходи, що в сучасних умовах розвитку судової системи України потребують переосмислення та вдосконалення.

У першому розділі *«Теоретико-правові засади дослідження адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу»* автор досліджує сутність інституту патронатної служби, визначає місце помічника судді в системі суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу, а також аналізує структуру його адміністративно-правового статусу. Автором запропоновано підхід до систематизації суб'єктів організаційного забезпечення судового процесу, до кола яких віднесено суддю, помічника судді, секретаря судового засідання, судового розпорядника, канцелярію суду та інші структурні підрозділи апарату суду. Окрему увагу приділено аналізу змісту та правової природи інституту патронатної служби, який розглядається як особливий різновид професійної діяльності у сфері функціонування органів державної влади.

Крім цього, автор аналізує підходи до розуміння адміністративно-правового статусу помічника судді та виокремлює його основні елементи, а

саме: права, обов'язки, повноваження, юридичні гарантії діяльності та юридичну відповідальність. Досліджується також місце помічника судді в механізмі організаційного забезпечення судового процесу, особливості його взаємодії із суддею та іншими працівниками апарату суду.

У другому розділі *«Зміст окремих елементів адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу»* приділяється увага правовому регулюванню діяльності помічника судді, його повноваженням, юридичним гарантіям діяльності, а також особливостям юридичної відповідальності помічника судді. Автор робить висновок про те, що чинне законодавство України у сфері правового регулювання діяльності помічника судді потребує подальшого вдосконалення та систематизації. Насамперед, вбачається за необхідне: більш чітке нормативне визначення адміністративно-правового статусу помічника судді; удосконалення механізмів розмежування повноважень між помічником судді та іншими працівниками апарату суду; уніфікація підходів до організації діяльності помічників суддів; а також вдосконалення нормативного забезпечення гарантій діяльності помічника судді та механізмів його взаємодії із суб'єктами організаційного забезпечення судового процесу.

У третьому розділі *«Удосконалення адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу»* автором досліджуються окремі аспекти зарубіжного досвіду функціонування інституту помічника судді та патронатної служби, а також напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності помічника судді в Україні. У висновках до розділу автор наголошує, що подальше реформування механізму організаційного забезпечення судового процесу має здійснюватися з урахуванням сучасних європейських підходів до організації діяльності судових органів, підвищення ефективності взаємодії між суб'єктами забезпечення діяльності суду, а також необхідності цифровізації судочинства.

Зауважується, що не лише нормативно-правове забезпечення діяльності помічника судді є важливим інструментом ефективного функціонування механізму організаційного забезпечення судового процесу, а й належний рівень організаційної взаємодії між суддею, помічником судді, секретарем судового засідання та іншими працівниками апарату суду. Саме комплексне поєднання правових, організаційних та інформаційно-комунікаційних механізмів, на думку автора, здатне забезпечити належне функціонування системи судочинства та підвищення ефективності здійснення правосуддя в Україні.

**Практичне значення** одержаних результатів полягає у тому, що викладені та обґрунтовані у дисертації теоретичні положення, висновки й рекомендації можуть бути використані та впроваджені у нормотворчій діяльності, науково-дослідній сфері, освітньому процесі, а також у практичній діяльності судових органів та апаратів судів.

**Дотримання академічної доброчесності.** У дисертаційному дослідженні належним чином використано наукові праці інших дослідників, а також інформацію з відкритих джерел із відповідними посиланнями на них та

належним оформленням згідно з державними стандартами у вигляді списку використаних джерел. Крім цього, дисертаційна праця містить значний обсяг опрацьованих наукових і нормативних джерел, що підтверджує широту дослідження, належний рівень опрацювання науково-теоретичного матеріалу та засвідчує дотримання принципів академічної доброчесності.

**Водночас актуальність та ґрунтовність дослідження О.С. Шапаренка логічно зумовлює дискусійність окремих положень, викладених у дисертаційній праці, зокрема:**

1. У межах розділу, присвяченого вдосконаленню адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, автор акцентує увагу на необхідності посилення нормативно-правового регулювання діяльності помічника судді та удосконалення механізмів його взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення діяльності суду. Водночас, на мою думку, більш ґрунтовного аналізу потребувало б питання співвідношення організаційно-допоміжної діяльності помічника судді та процесуальної незалежності судді, зокрема в аспекті меж допустимого впливу помічника судді на підготовку матеріалів судового провадження та організацію судового процесу.

2. У підрозділах, присвячених дослідженню адміністративно-правового статусу помічника судді, автор обґрунтовує особливий характер діяльності помічника судді як суб'єкта патронатної служби. Разом із тим, на моє переконання, додаткового наукового опрацювання потребує питання співвідношення статусу помічника судді як працівника патронатної служби та як працівника апарату суду, оскільки окремі аспекти його правового становища поєднують ознаки трудових, службових і адміністративно-правових відносин. Більш системний аналіз зазначеного питання дозволив би поглибити наукове розуміння природи адміністративно-правового статусу помічника судді.

3. У розділі, присвяченому змісту окремих елементів адміністративно-правового статусу помічника судді щодо організаційного забезпечення судового процесу, автором детально проаналізовано права, обов'язки, гарантії діяльності та юридичну відповідальність помічника судді. Водночас, на мою суб'єктивну думку, доцільним було б більш детально окреслити принципи та форми організації діяльності помічника судді в умовах цифровізації судочинства та функціонування електронного суду, оскільки сучасні тенденції розвитку судової системи України зумовлюють необхідність адаптації організаційного забезпечення судового процесу до новітніх інформаційно-комунікаційних механізмів.

Висловлені зауваження не ставлять під сумнів оригінальність, самостійність та завершеність отриманих О.С. Шапаренком наукових результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, а навпаки, ще раз підкреслюють актуальність, своєчасність та наукову значущість представленої дисертаційної роботи.

Отже, дисертація Шапаренка Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративно-правовий статус помічника судді» є завершеною, самостійно

виконаною кваліфікаційною науковою працею, що має вагоме теоретичне і практичне значення, відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор **Шапаренко Олександр Сергійович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент:**
**Ректор Центральноукраїнського**
**університету ім. Винниченка**
**доктор юридичних наук, професор,**
**заслужений діяч науки і техніки України** **Євген СОБОЛЬ**